

บันทึก

เรื่อง การตีความปัญหาข้อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๑๕๗๔ (๑๑) และมาตรา ๑๖๑๑ (๒)

(กรณีผู้เยาว์ขอรับมรดกระหว่างจำนอง)

หนังสือกรมที่ดิน ด่วนมาก ที่ มท.๐๖๐๖/๔๒๔๕๑ ลงวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๑๙ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา ขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาให้ความเห็นในปัญหาข้อกฎหมาย โดยมีข้อเท็จจริงว่า จังหวัดพิษณุโลกได้ขอให้กรมที่ดินพิจารณาเรื่องนางทองสุข นุ้ยฉาย ขอรับมรดกที่ดินตาม น.ส.๓ ของนายยอด นุ้ยฉาย โดยขอให้ลงชื่อนายประยุทธ์ นุ้ยฉาย บุตรซึ่งเป็นผู้เยาว์อายุ ๑๔ ปีร่วมด้วย แต่เนื่องจากที่ดินแปลงนี้ได้จำนองไว้กับสหกรณ์การเกษตรเมืองพิษณุโลก จึงมีปัญหว่า ผู้เยาว์ที่จะขอรับมรดกระหว่างจำนองจะต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนหรือไม่ ทั้งนี้ เพราะมีคำสั่งกรมที่ดิน ที่ ๘/๒๕๙๒ ลงวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๙๒ ให้ผู้เยาว์รับมรดกระหว่างจำนองได้โดยถือว่าการจำนองไม่ใช้การติดพัน แต่จังหวัดพิษณุโลกเห็นว่าคำว่า คำภาระติดพัน ตามมาตรา ๑๕๔๖ (๗) (ป.พ.พ.ก่อนที่ได้ตรวจชำระใหม่) และมาตรา ๑๖๑๑ (๒) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์น่าจะหมายถึงการจำนองด้วย

กรมที่ดินได้พิจารณาแล้ว ปรากฏว่าปัญหานี้คณะกรรมการกฤษฎีกาได้เคยให้ความเห็นไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๙๒ ว่า จำนองไม่เป็นคำภาระติดพันตามมาตรา ๑๕๔๖ (ป.พ.พ.ก่อนที่ได้ตรวจชำระใหม่) และมาตรา ๑๖๑๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกรมที่ดินได้มีคำสั่งที่ ๘/๒๕๙๒ ลงวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๙๒ เว้นให้จังหวัดต่าง ๆ ถือปฏิบัติ แต่ขณะนี้ปรากฏว่าได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๓๘๕/๒๕๑๗ วินิจฉัยว่า การให้โดยติดจำนองเป็นการให้ที่มีคำภาระติดพันตามมาตรา ๕๓๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงมีปัญหว่า คำภาระติดพันตามมาตรา ๕๓๕ กับคำภาระติดพันตามมาตรา ๑๕๗๔ (๑๑) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. ๒๕๑๙ ซึ่งตรงกับมาตรา ๑๕๔๖ (๗) (ป.พ.พ.ก่อนที่ได้ตรวจชำระใหม่) และมาตรา ๑๖๑๑ (๒) ดังกล่าว มีความหมายเหมือนกันหรือไม่ และคำว่า คำภาระติดพัน ตามมาตรา ๑๕๗๔ (๑๑) และมาตรา ๑๖๑๑ (๒) จะหมายถึงการจำนองด้วยหรือไม่

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๗) ได้พิจารณาปัญหาดังกล่าว และได้ฟังข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมที่ดิน) แล้ว ปรากฏว่า นายยอด นุ้ยฉาย เจ้ามรดกเป็นสามีของนางทองสุข นุ้ยฉาย และเป็นบิดาของนายประยุทธ์ นุ้ยฉาย ซึ่งเป็นผู้เยาว์อายุ ๑๔ ปี เรื่องนี้จึงเป็นเรื่องผู้เยาว์ขอรับมรดกระหว่างจำนองโดยไม่มีพินัยกรรม ไม่ใช่ขอรับการให้โดยเสน่หาระหว่างจำนอง ดังนั้น ปัญหาที่จะต้องพิจารณาในเรื่องนี้จึงมีอยู่เพียงประเด็นเดียว คือ การขอรับมรดกระหว่างจำนองในเรื่องนี้เป็นการขอรับมรดก

อันมีค่าภาระติดพัน ซึ่งจะต้องขออนุญาตศาลตามมาตรา ๑๕๗๔ (๑๑)^๑ (ป.พ.พ.) ที่ได้ตรวจชำระใหม่ พ.ศ. ๒๕๑๙) หรือต้องขออนุมัติศาลตามมาตรา ๑๖๑๑ (๒)^๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๗) ได้พิจารณาปัญหานี้แล้วเห็นว่า ค่าภาระติดพัน นั้น มีความหมายว่า เป็นภาระที่บุคคลผู้อยู่ได้รับทรัพย์สินมีความผูกพันจะต้องกระทำการชำระหนี้ หรือกระทำการใดเพื่อเป็นการตอบแทน เพราะเหตุที่ได้รับทรัพย์สินนั้น

สำหรับกรณีให้ทรัพย์สินอันที่ค่าภาระติดพัน เมื่อพิเคราะห์มาตรา ๕๒๘^๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว เห็นว่า มีข้อตกลงที่ผู้รับจะต้องชำระค่าภาระติดพันให้กับผู้ให้ ถ้าผู้รับละเลยเสีย ผู้ให้มีสิทธิเรียกทรัพย์สินนั้นคืน เพื่อเอาทรัพย์สินที่ให้ไปชำระค่าภาระติดพัน แต่ถ้าบุคคลภายนอกมีสิทธิเรียกให้ผู้รับชำระค่าภาระติดพัน ผู้ให้ก็ไม่มีสิทธิเรียกคืน ค่าภาระติดพันจึงมีทั้งภาระที่ต้องชำระแก่ผู้ให้เองและภาระที่ต้องชำระแก่บุคคลภายนอก ดังนั้นค่าภาระติดพันจึงไม่ใช่หนี้สิน เพราะหนี้สินนั้น เจ้าหนี้ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเท่านั้นที่มีสิทธิเรียกให้ชำระหนี้ และมีชื่อเรียกเอาแก่ผู้รับทรัพย์สินที่ให้แต่ต้องเรียกเอากับลูกหนี้ เพราะผู้รับมีชื่อลูกหนี้ ด้วยเหตุนี้ภาระติดพันจึงเกิดจากสัญญาระหว่างผู้ให้กับผู้รับทรัพย์สินตกลงกันให้ผู้รับชำระค่าภาระติดพันแก่ผู้ให้หรือแก่บุคคลภายนอก

สำหรับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๓๘๕/๒๕๑๗ ที่อ้างมาในปัญหานี้ ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า เพียงแต่รับทรัพย์สินติดจำนองก็เป็นการรับทรัพย์สินอันมีค่าภาระติดพัน แต่ได้วินิจฉัยไว้ด้วยว่าโจทก์บอกให้จำเลยชำระหนี้จำนอง ซึ่งจำเลยจะต้องรับปากว่าจะไถ่ โจทก์จึงยกทรัพย์สินให้ศาลฎีกาจึงวินิจฉัยว่า โจทก์มิได้ให้ที่พิพาทแก่จำเลยเปล่า ๆ แต่จำเลยต้องเอาเงินไปไถ่จำนองคือ

^๑ มาตรา ๑๕๗๔ นิติกรรมใดอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ดังต่อไปนี้ ผู้ใช้อำนาจปกครองจะทำได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต

ฯลฯ

ฯลฯ

(๑๑) รับหรือไม่รับมรดก หรือการให้โดยเสน่หา ซึ่งมีเงื่อนไขหรือค่าภาระติดพัน

ฯลฯ

ฯลฯ

^๒ มาตรา ๑๖๑๑ ทายาทซึ่งเป็นผู้เยาว์ บุคคลวิกลจริต หรือบุคคลผู้ไม่สามารถจะจัดการงานของตนเองได้ตามความหมายแห่งมาตรา ๓๔ แห่งประมวลกฎหมายนี้ จะทำการดังต่อไปนี้ไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมของบิดามารดา ผู้ปกครอง ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์แล้วแต่กรณี และได้รับอนุมัติจากศาลแล้วคือ

(๑) สละมรดก

(๒) รับมรดกอันมีค่าภาระติดพันหรือเงื่อนไข

^๓ มาตรา ๕๒๘ ถ้าทรัพย์สินซึ่งให้นั้นมีค่าภาระติดพัน และผู้รับละเลยเสียไม่ชำระค่าภาระติดพันนั้นไซ้ ท่านว่าโดยเงื่อนไขอันระบุไว้ในกรณีมีสิทธิเลิกสัญญาต่างตอบแทนกันนั้น ผู้ให้จะเรียกให้ลงทรัพย์สินที่ให้นั้นคืนตามบทบัญญัติว่าด้วยคินลาภมิควรได้นั้นก็ได้ เพียงเท่าที่ควรจะเอาทรัพย์สินนั้นไปใช้ชำระค่าภาระติดพันนั้น

แต่สิทธิเรียกคืนอันนี้ย่อมเป็นอันขาดไป ถ้าบุคคลภายนอกเป็นผู้มีสิทธิจะเรียกให้ชำระค่าภาระติดพันนั้น

จำเลยต้องใช้หนี้จำนองแทนผู้ให้ด้วย เพราะเจ้าหนี้อาจเรียกเอาจากผู้ให้อย่างหนี้สามัญก็ได้ ข้อตกลงที่ผูกพันจำเลยให้ต้องไถ่จำนองนี้จึงเป็นคำภาระติดพัน หาใช้หนี้จำนองเป็นคำภาระติดพันไม่ เพราะถ้าไม่มีข้อตกลงให้จำเลยต้องไถ่ จำเลยจะไม่ไถ่ก็ได้ แม้เจ้าหนี้จะบังคับจำนองเอาทรัพย์ที่ให้ไปขายเอาเงินใช้หนี้ ถ้าขาดจำเลยก็ไม่ต้องใช้ ถ้ามีเหลือจำเลยก็ได้รับ หามีข้อผูกพันอันใดที่จำเลยจะต้องทำการชำระหนี้ไม่

ส่วนกรณีรับมรดกอันมีคำภาระติดพันนั้น มรดกตกทอดตามกฎหมายมีข้อกำหนดให้ทายาทโดยธรรมต้องรับภาระหรือจะรับโดยกำหนดเงื่อนไขไม่ได้ เป็นการตกทอดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย แม้หน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้ามรดกจะตกทอดมายังทายาทโดยธรรมตามกฎหมายด้วย ก็เป็นสิทธิของเจ้าหนี้ที่จะเอาชำระหนี้จากทรัพย์สินที่ทายาทคนนั้นได้รับ หาต้องผูกพันให้ทายาทต้องชำระเป็นส่วนตัวเกินกว่าทรัพย์ที่ได้รับไม่ มรดกตกทอดตามกฎหมายแก่ทายาทโดยธรรมจึงไม่อาจมีคำภาระติดพันได้

แต่มรดกทางพินัยกรรม ผู้ทำพินัยกรรมอาจกำหนดเงื่อนไขหรือภาระให้ผู้รับทรัพย์มรดกต้องชำระก็ได้ การรับมรดกอันมีคำภาระติดพันจึงมีได้เฉพาะกรณีรับมรดกทางพินัยกรรม ซึ่งจะเห็นได้ตามตัวอย่างในมาตรา ๓๕ (๗)^๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตันร่างภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Legacy” ซึ่งหมายถึงการรับมรดกทางพินัยกรรมเท่านั้น หาได้หมายความว่ารวมถึงมรดกที่ตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมไม่

กรณีตามปัญหา ผู้เยาว์ซึ่งเป็นบุตรของผู้ตายขอรับมรดกตกทอดตามกฎหมายในฐานะทายาทโดยธรรม แม้ทรัพย์มรดกที่รับนี้จะติดจำนอง ก็ไม่ใช่เป็นการขอรับมรดกอันมีคำภาระติดพัน ไม่เข้ากรณีตามมาตรา ๑๕๗๔ (๑๑) (ป.พ.พ.ที่ได้ตรวจชำระใหม่) และไม่เข้ากรณีตามมาตรา ๑๖๑๑ (๒) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่นกัน จึงไม่ต้องขออนุญาตหรือขออนุมัติจากศาล

(ลงชื่อ) ส. โหตระกิตย์

(นายสมภพ โหตระกิตย์)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

^๔ มาตรา ๓๕ บุคคลผู้เสมือนไร้ความสามารถนั้น ต้องได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์ก่อนแล้วจึงจะทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่กล่าวต่อไปนี้ได้ คือ

๑.ล๑

๑.ล๑

(๗) บอกรับไม่รับเมื่อเขาได้ให้โดยเสน่หา หรือไม่รับส่วนทรัพย์มรดกหรือรับเอาทรัพย์เขาให้ หรือทรัพย์มรดกอันมีคำภาระติดพัน

๑.ล๑

๑.ล๑

Section 35 A quasi-incompetent person must obtain the consent of his curator for doing the following acts:

etc.

(7) Refusing a gift or a legacy, or accepting a gift or a legacy encumbered with a charge.

etc.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
มกราคม ๒๕๒๐

บันทึก

เรื่อง การตีความมาตรา ๑๕๗๔ (๑๑) และมาตรา ๑๖๑๑ (๒) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

หนังสือกรมที่ดิน ด่วน ที่ มท.๐๖๐๖/๕๕๕๒ ลงวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๐ ถึง
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา ขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาปัญหาข้อกฎหมายว่า
การที่ผู้เยาว์รับมรดกที่ดินระหว่างจำนองและในสัญญาจำนองมีข้อความระบุว่า “ถ้าในการบังคับ
จำนองตามสัญญานี้เงินยังขาดจำนวนที่ค้างชำระอยู่อีกเท่าใด ผู้จำนองยอมรับใช้จำนวนเงินที่ขาด
นั้นจนครบ” จะเป็นการรับมรดกโดยมีเงื่อนไขซึ่งจะต้องขออนุญาตจากศาลตามมาตรา ๑๕๗๔
(๑๑) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่หรือขออนุมัติจากศาลตาม
มาตรา ๑๖๑๑ (๒) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก่อนหรือไม่ ทั้งนี้ โดยที่กรมที่ดิน
เห็นว่า ข้อความในสัญญาจำนองดังกล่าวเป็นเงื่อนไขตามมาตรา ๑๔๔ และมาตรา ๑๔๕ แห่ง
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา(กรรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๗)ได้
พิจารณาปัญหาดังกล่าวแล้วเห็นว่า ข้อสัญญาที่ว่า ถ้าบังคับจำนองยังขาดจำนวนอีกเท่าใด ผู้
จำนองยอมรับใช้จนครบนั้น เป็นข้อสัญญาที่ตกลงกันยกเว้นไม่นำมาตรา ๗๓๓^๑ แห่งประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับ ลูกหนี้ผู้จำนองย่อมมีความผูกพันที่จะต้องชำระหนี้เต็ม
จำนวนตั้งแต่วันทำสัญญานั้น หากต้องรอให้มีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งในอนาคตและไม่แน่นอน
เกิดขึ้นเสียก่อนจึงจะผูกพันไม่ ข้อความในสัญญาจำนองดังกล่าวจึงหาใช่เงื่อนไขตามมาตรา ๑๔๔^๒
และมาตรา ๑๔๕^๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และมาตรา ๑๕๗๔ (๑๑)^๔ แห่ง
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ได้ตรวจชำระใหม่ หรือมาตรา ๑๖๑๑ (๒)^๕ แต่อย่างใดไม่

^๑ มาตรา ๗๓๓ ถ้าเอาทรัพย์สินจำนองหลุด และราคาทรัพย์สินนั้นมีประมาณต่ำกว่าจำนวนเงิน
ที่ค้างชำระกันอยู่ก็ดี หรือถ้าเอาทรัพย์สินซึ่งจำนองออกขายทอดตลาดใช้หนี้ได้เงินจำนวนสุทธิน้อยกว่าจำนวน
เงินที่ค้างชำระกันอยู่นั้นก็ดี เงินยังขาดจำนวนอยู่เท่าใดลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในเงินนั้น

^๒ มาตรา ๑๔๔ ข้อความใดอันบังคับไว้ให้นิติกรรมเป็นผลต่อเมื่อมีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่ง
ขึ้นในอนาคตและไม่แน่นอน ข้อความเช่นนั้นท่านเรียกว่าเงื่อนไข

^๓ มาตรา ๑๔๕ นิติกรรมใดมีเงื่อนไขเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน นิติกรรมนั้นย่อมเป็นผลต่อเมื่อ
เงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว

นิติกรรมใดมีเงื่อนไขเป็นเงื่อนไขบังคับหลัง นิติกรรมนั้นย่อมสิ้นผลในเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จ
แล้ว

ถ้าคู่กรณีแห่งนิติกรรมได้แสดงเจตนาไว้ด้วยกันว่า ความสำเร็จแห่งเงื่อนไขนั้น ให้มีผล
ย้อนหลังไปถึงเวลาใดเวลาหนึ่งก่อนสำเร็จ ก็ให้เป็นไปตามเจตนาเช่นนั้น

^๔ มาตรา ๑๕๗๔ นิติกรรมใดอันเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้เยาว์ดังต่อไปนี้ ผู้ใช้อำนาจปกครอง
จะทำได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต

(ลงชื่อ) ส. โหตระกิตย์
(นายสมภพ โหตระกิตย์)
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เมษายน ๒๕๖๐

(๑๑) รับหรือไม่รับมรดก หรือการให้โดยเสนหา ซึ่งมีเงื่อนไขหรือภาระติดพัน

ฯลฯ

ฯลฯ

๕ มาตรา ๑๖๑๑ ทายาทซึ่งเป็นผู้เยาว์ บุคคลวิกลจริต หรือบุคคลผู้ไม่สามารถจะจัดทำกร
งานของตนเองได้ตามความหมายแห่งมาตรา ๓๔ แห่งประมวลกฎหมายนี้จะทำการตั้งต่อไปไม่ได้ เว้นแต่จะ
ได้รับความยินยอมของบิดามารดา ผู้ปกครอง ผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์แล้วแต่กรณี และได้รับอนุมัติจากศาลแล้ว
คือ

ฯลฯ

ฯลฯ

(๒) รับมรดกอันมีภาระติดพันหรือเงื่อนไข